

de natuur en
milieufederaties

Samen voor mooie en
duurzame provincies

Monitoringsrapportage pilot wasbare luiers in kinderdagverblijven

Inleiding: De aanleiding van de pilot wasbare luiers

Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft een pilot uitgevoerd over het gebruik van wasbare luiers bij 4 kinderdagverblijven. Aan de pilot deden vier kinderdagverblijven (KDV's) in drie gemeenten (Utrecht, Apeldoorn en Renkum) mee, onder professionele begeleiding.

Op kinderdagverblijven worden veel luiers gebruikt. Toepassing van wasbare luiers kan veel luierafval voorkomen. Daarnaast zijn er binnen KDV's contactmomenten met de ouders. Zij komen hierdoor ook in aanraking met wasbare luiers.

Het Ministerie wil vooral ervaringen met wasbare luiers op KDV's verzamelen en hierover communiceren. Aspecten die hierbij aan de orde komen zijn: kosten en besparingen, ervaringen van ouders/leidsters/kinderen, kansen en belemmeringen in de dagelijkse praktijk, effecten op afvalhoeveelheden.

Hoofstuk 1: Samenvatting

De kosten en besparing van de wasbare luier

Uitgaande van 4 schoonrondes per kind per dag, wordt het bespaarde aantal wegwerpluiers in deze pilot geschat op 4160 luiers per half jaar per groep (8 kinderen).

De KDV's hebben kosten aan de investering van de wasbare luiers, andere materialen (bv. wasmachines, droger, afvallemmers), energiekosten voor het wassen, of kosten voor een externe wasservice.

Wasbare luiers zijn duurder in eerste aanschaf, maar bij gemiddeld gebruik over de hele luierperiode [goedkoper](#). De verwachting is dat je als kinderdagverblijf de investering van de luiers en overige materialen na twee jaar terugverdient, omdat het zelf wassen en de aanschafkosten samen goedkoper zijn dan het kopen van wegwerpluiers en het betalen voor afvalverwerkingskosten.

Opmerking: Sommige KDV's schaffen nog wel wegwerpluiers aan omdat de kinderen met een wegwerpluier naar huis gaan. Dit is te ondervangen door ouders te vragen een wegwerpluier of wasbare luier mee te geven, die het kind aan krijgt voor het naar huis gaat.

Beleving van de kinderdagverblijven

Motivatie van directies voor deelname aan de pilot was vooral dat het past bij de identiteit en imago van het bedrijf, om duurzaam te werken en afval te verminderen. Vooral bij 'groene' KDV's waren directie en personeel intrinsiek gemotiveerd de pilot tot een succes te maken en waren ouders welwillend. Dit heeft er mede toe geleid dat bij deze KDV's de pilot ook als succes werd ervaren.

In de overschakeling naar wasbare luiers kost het verschonen, met name in het begin, meer tijd dan met wegwerpluiers. Bij KDV 1 werd aangegeven dat dit bij hen ten koste ging van activiteiten voor de kinderen en dus de kwaliteit van de opvang. Dit was voor hen één van de redenen om niet door te gaan met wasbare luiers. De wasbare luiers werden niet als vies of onhygiënisch ervaren, en het wassen niet als storend. Bij KDV 1 werd veel doorlekken ervaren. Bij de andere KDV's niet.

De wasbare luier wordt gezien als comfortabel voor de kinderen. Sommige groepsleiders hadden het idee dat m.n. wat oudere, beweeglijkere kinderen door de 'dikkere' luier wat beperkt werden in hun bewegingsvrijheid.

Sommige groepsleiders kregen de indruk dat de kinderen sneller zindelijk werden met de wasbare luier, anderen konden hier geen uitspraken over doen. In deze pilot is hier geen verder onderzoek naar gedaan.

Eén groepsleider gaf aan minder luierslag te merken. Bij een ander KDV werd aangegeven dat dit juist meer te zien was.

Beleving van de ouders

De meeste ouders waren positief over de start van de pilot. De motivatie voor ouders om wasbare luiers te gebruiken of positief te zijn over het gebruik, is voornamelijk uit duurzaamheidsoverwegingen en voor het verminderen van afval. Zo'n 33-40% van de respondenten geeft in de enquête aan thuis wasbare luiers te gebruiken. Er is 1 respondent die naar aanleiding van de pilot heeft aangegeven over te stappen.

De reden om géén wasbare luiers te gebruiken of niet te willen overstappen, is voornamelijk omdat ze het niet kennen, niet hygiënisch vinden, meer werk vinden om te wassen. Sommige ouders geven aan hier niets over te kunnen zeggen, omdat ze geen ervaring hebben met de luier. Ouders benoemen soms redenen om niet over te stappen, die uit de interviews met de groepsleiders niet blijken. Ze verwachten bijvoorbeeld meer doorlekken, stank of vinden het onhygiënisch, hoewel dit niet uit de ervaring blijkt.

De ouders die vóór de pilot niet enthousiast waren (bij KDV 1), zijn dit aan het einde van de pilot ook niet. Bij de KDV's waar veel ouders al wasbare luiers gebruiken of een positief beeld hebben van de luier, zijn de reacties ook later in het onderzoek positief. Bij KDV 2 zien we een afname in enthousiasme over de wasbare luier gedurende de pilot. Bij KDV 1 hebben ouders tijdens de pilot aangegeven niet meer te willen dat hun kind een wasbare luier krijgt op de opvang.

Hoofdstuk 2: De pilot en monitoring

De pilot is uitgevoerd bij vier kinderdagverblijven in drie verschillende gemeenten. Zij deden 6 maanden lang op één groep een pilot gedaan met wasbare luiers. Dit ging om in totaal 32 kinderen. Deze pilot werd ondersteund door een organisatie met expertise op het gebied van wasbare luiers en gemeenten.

Twee kinderdagverblijven zijn enthousiast en zullen het gebruik van de wasbare luiers na de pilot vervolgen en/of uitbreiden. Zij hebben goede ervaringen met het product, het welzijn van de kinderen en de reacties van de ouders. De kinderdagverblijven met een duurzame, groene of antroposofische grondslag hebben het meeste succes met de wasbare luiers. Ouders en groepsleiders van KDV's met een antroposofische of natuurgerichte grondslag zijn positiever over de wasbare luiers en deelname van het KDV aan de pilot.

Twee kinderdagverblijven hebben na de pilot besloten niet verder te gaan met wasbare luiers vanwege verschillende redenen. Hier werden hindernissen en problemen gerapporteerd door personeel, zoals doorlekken, klachten van ouders, tijdrovend om te verschonen. Bij één KDV waren er weinig ouders die al gebruik maken van wasbare luiers, en was de bereidheid om over te stappen laag.

De deelnemende kinderdagverblijven

Naam	Gemeente	Periode (2023)	Grondslag	Type wasbare luiers	Wassysteem	Kosten aanschaf	Gaat door na pilot
KDV 1	Apeldoorn	Maart – september	algemeen	2-delig systeem (katoen met drukknopen)	Uitbesteed	Aanschaf luiers en kosten wasserij gefinancierd door de gemeente	Nee
KDV 2	Apeldoorn	Januari – november	antroposofisch	2-delig systeem (katoen met drukknopen)	Uitbesteed	Aanschaf luiers en kosten wasserij gefinancierd door de gemeente	Ja
KDV 3	Renkum	April – november	natuurlijk	2-delig systeem (bamboe met klittenband)	Zelf wassen	Lening van de gemeente voor aanschaf luiers	Ja
KDV 4	Utrecht	September – november	natuurlijk opgroeien	2-delig systeem (bamboe met klittenband)	Zelf wassen	Eigen investering door kinderdagverblijf	Nee

De methode van monitoring

De monitoring bestaat uit een voor-, tussen- en nameting met interviews en enquêtes. Er zijn op deze drie monitoringsmomenten verschillende methodes toegepast.

Voor aanvang van de pilot hebben de Natuur en Milieufederaties (NMF):

1. Een groepsbegeleider en een locatiemanager/-directeur telefonisch geïnterviewd op basis van een vooraf opgestelde vragenlijst.
2. Via de kinderdagverblijven een enquête verspreid onder de ouders.

Tussentijds (na ongeveer drie maanden) heeft de NMF:

1. Een schriftelijke vragenlijst verstuurd en ingevuld terug ontvangen van een groepsbegeleider en een locatiemanager/-directeur.
2. Via de kinderdagverblijven een enquête verspreid onder de ouders.

Na afloop van de pilot hebben de NMF:

1. Een groepsbegeleider en een locatiemanager/-directeur telefonisch geïnterviewd op basis van een vooraf opgestelde vragenlijst.
2. Via de kinderdagverblijven een enquête verspreid onder de ouders.

Kanttekeningen bij de methode

Gezien de kleine schaal van de pilot zijn de resultaten niet representatief, maar wel indicatief. Het risico van interviews in enquêtes is dat er mogelijk sociaal wenselijke antwoorden worden gegeven.

Het aantal respondenten op de enquête is niet gelijkmatig verdeeld over de kinderdagverblijven, dat kan een vertekend beeld geven. Het is mogelijk dat vooral ouders met een sterke mening (positief, danwel negatief) de enquête hebben ingevuld. Daarnaast daalt het aantal respondenten gedurende de pilot. Daardoor zijn de cijfers van de laatste meting en het verloop van de resultaten, door te weinig respondenten, niet helemaal betrouwbaar.

Kanttekeningen bij de gegevensverzameling

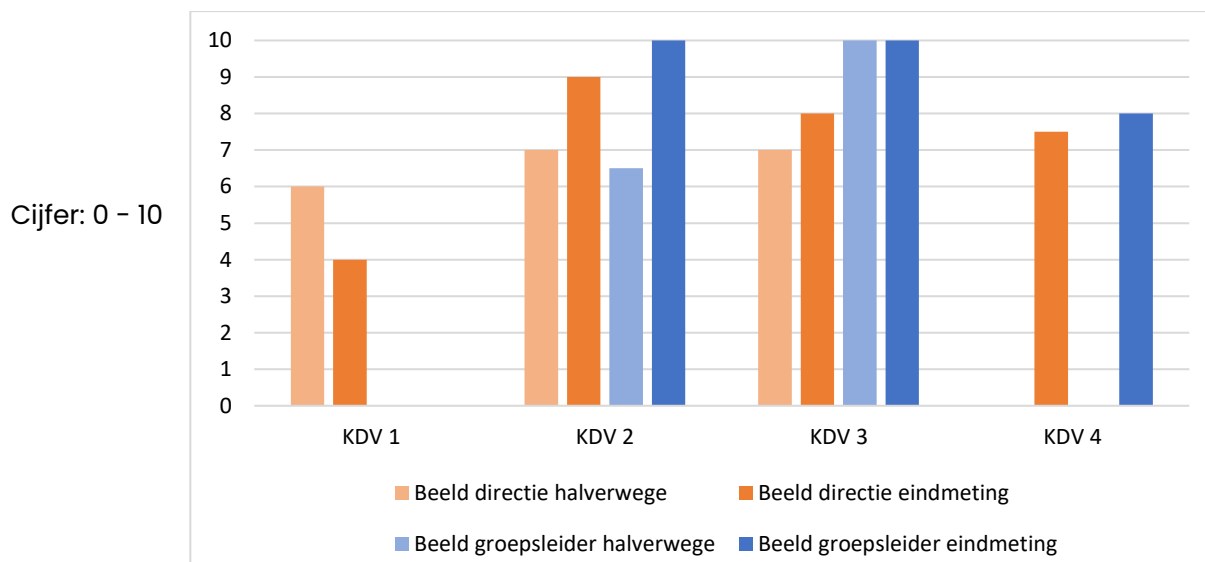
Bij KDV 1 heeft de bedrijfsleider gesproken namens directie en als groepsleider.

Bij KDV 4 is er voor gekozen alleen de voor- en eindmeting te doen. De enquête vooraf is vanwege een vergissing van het KDV niet verzonden naar de ouders, hierdoor zijn er geen gegevens vooraf.

Hoofdstuk 3: Resultaten interviews kinderdagverblijven

Beeld van wasbare luiers

Het beeld van de wasbare luiers van groepsleiders en directie is halverwege en aan het einde van de pilot bevroegd. Het beeld is over het algemeen positiever geworden gedurende de pilot.

Voormeting: hoofdconclusies interviews

Redenen om mee te doen aan de pilot

De kinderdagverblijven doen met name mee vanuit duurzaamheidsoverwegingen, voor natuur en milieu. De begeleiders en directie hebben een positief beeld bij wasbare luiers, uitdagingen zien zij met name in de praktische invulling, extra benodigde tijd en hogere kosten.

Voordelen en nadelen

Genoemde verwachte voordelen zijn: duurzaamheid, minder afval, kinderen eerder zindelijk, minder stank in de afvalbak (want vaker geleegd) en kostenbesparing. Genoemde verwachte obstakels zijn: kans op doorlekken, achteruitgang comfort, kleding die niet meer past, meer tijd door extra werk (was, zoekwerk, verschonen), hoge investeringskosten en kritiek ouders.

Aanpassingen op het kinderdagverblijf

Doorgevoerde aanpassingen zijn: nieuwe luierbakken, nieuwe afvalemers, extra voorraadgelegenheid, soepele wasbare bovenbroeken aangeschaft en extra waszakken.

Verwachte invloed op dagelijkse gang van zaken

Volgens sommige groepsbegeleiders wordt de dagelijkse gang van zaken nauwelijks beïnvloed, echter verwachten anderen dat door huidirritaties, doorlekken, de was en de verschoonmomenten zaken wel anders gaan lopen.

Communicatie vooraf

De kinderdagverblijven hebben naar ouders gecommuniceerd via de nieuwsbrief en sociale media. Eén kinderdagverblijf organiseerde een informatieavond, hier kwam echter maar één ouder op af.

Reactie ouders en kinderen

De groepsbegeleiders en directie verwachten dat de ouders positief reageren, maar nog wel met kritische vragen kunnen komen (zoals over kleding en gevolgen voor het kind).

De groepsbegeleiders en directie verwachten weinig reactie van de kinderen, maar voorzien dat ze misschien positief reageren op de leuke vormpjes en negatief op de bredere luier.

Ondersteuning van de pilot

De groepsbegeleiders en directie zijn tevreden over de inzet van de directie en andere organisaties en vinden niet dat zij extra activiteiten hoeven te ondernemen.

Suggestie van een kinderdagverblijf: als meerdere kinderdagverblijven gebruik maken van wasbare luiers een gezamenlijke wasservice organiseren om kosten te besparen.

Tussenmeting: hoofdconclusies interviews

De aanpassingen die bij sommige KDV's nodig zijn, zijn bijvoorbeeld het aanschaffen van een (andere) wasmachine en droger, luieremmers, een wasrek, waszakken, ander wasmiddel en het anders inrichten van de verschoonplek. Dit wordt gezien als een haalbare investering.

Drie van de vier KDV's geven aan dat het wisselen van de luiers in het begin meer tijd kost, en later dat het bijna net zo snel gaat als bij het verwisselen van een wegwerpluier (m.u.v. KDV 1).

Sommige kinderen vinden de wasbare luiers niet fijn zitten of moeten wennen aan de luiers (KDV 1 en KDV 2). Bij andere KDV's speelt dit probleem niet.

De meeste KDV's rapporteren geen onverwachte obstakels, vaak valt het mee: er is geen extra geuroverlast, het is niet 'vies', de ouders en kinderen gaan er goed mee om.

Bij KDV 1 worden veel belemmeringen ervaren: doorlekken, ouders die vragen om het gebruik van wegwerpluiers bij hun kind, veel tijd nodig voor het verschonen en in het algemeen onvrede over het product.

Eindmeting: hoofdconclusies interviews

De communicatie vooraf naar de ouders is erg belangrijk. Als de ouders enthousiast zijn is er meer kans op een succesvolle pilot. De begeleiding door de ingehuurde begeleider en gemeenten in de pilot wordt positief beoordeeld. Er was geen noodzaak aan meer of andere ondersteuning. De aanschafkosten worden genoemd als mogelijke drempel voor andere KDV's om te beginnen met wasbare luiers. In deze pilot hebben drie KDV's steun gekregen van de gemeente dmv. een lening of subsidie bij aanschaf. Het wassen wordt niet als belemmering

ervaren, mits hier heldere afspraken/workflow voor is. Bijvoorbeeld door uit te besteden aan een wasserette of een extra ondersteuner op de groep te zetten die hier verantwoordelijk voor is.

De grootste voordelen volgens de KDV's zijn:

- Goed voor het milieu
- Het verminderen van afval
- Het imago van duurzame kinderopvang
- Er zijn groepsleiders die het idee hebben dat kinderen sneller zindelijk worden
- Één KDV geeft aan dat de kinderen een gezondere huid hebben met minder luieruitslag
- Op termijn kostenbesparing door het niet meer aanschaffen van wegwerpluiers (vanwege de korte pilot en het lage aantal kinderen was hier nog geen sprake van bij de KDV's)

De grootste nadelen volgens de KDV's zijn:

- De aanschafkosten van de wasbare luiers zijn een investering in één keer, die pas later terugverdiend wordt
- Het verschonen kost in het begin meer tijd
- Het vraagt aandacht ouders goed te informeren en personeel mee te krijgen en op te leiden in het gebruik.
- Een aantal kinderen vindt de wasbare luiers niet fijn of moeten wennen (bij 2 KDV's)
- De luiers zijn groter dan wegwerpluiers, wat mogelijk ten koste kan gaan van de beweeglijkheid

Wat andere partijen kunnen doen voor het stimuleren van het gebruik van wasbare luiers:

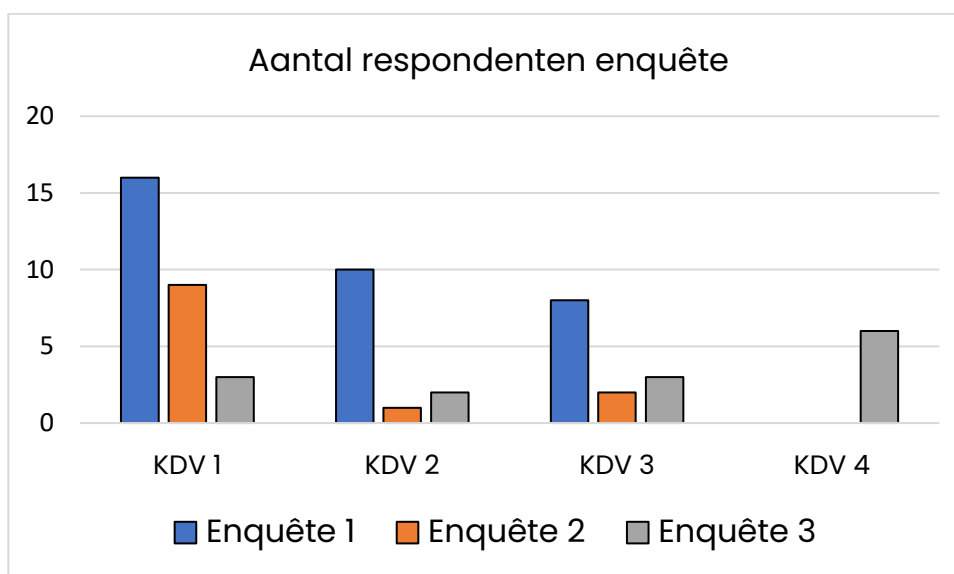
- Gemeenten kunnen financieel ondersteunen in de aanschaf van wasbare luiers (bijvoorbeeld dmv. een lening of subsidie) of wasvoorzieningen.
- Een grotere bekendheid en zichtbaarheid van wasbare luiers helpt bij de bekendheid en acceptatie van het gebruik ervan.
- Lokale samenwerkingen via bijvoorbeeld een wasservice of uitwisselen van kennis.

De 'groene' KDV's zijn erg enthousiast en personeel intrinsiek gemotiveerd te werken met wasbare luiers. Dat is een belangrijke factor in het slagen van de omschakeling naar wasbare luiers.

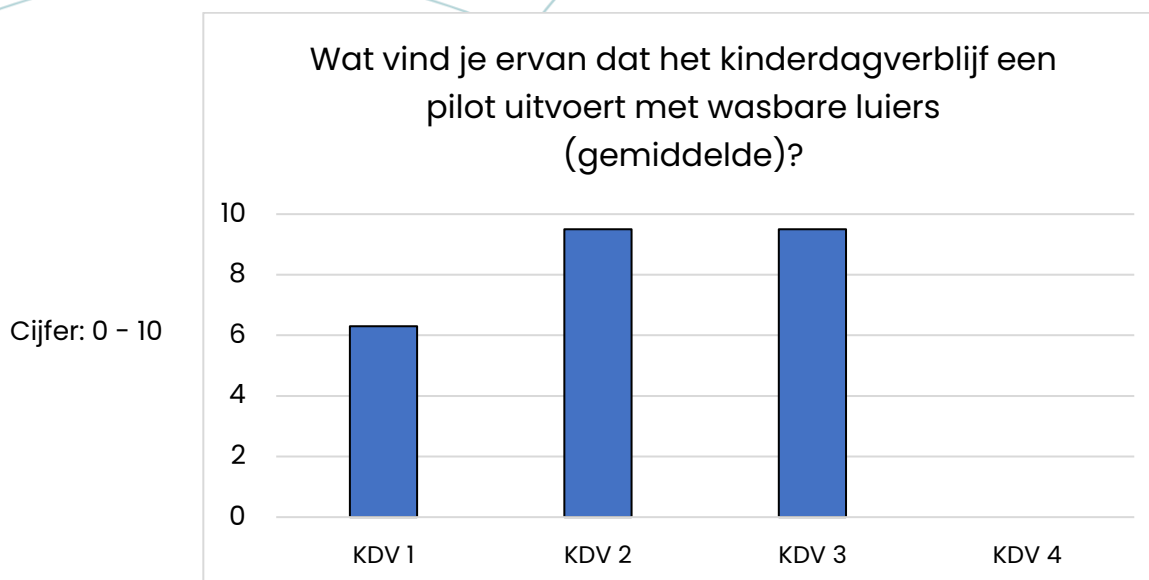
Hoofdstuk 4: Resultaten enquête ouders

De respons van ouders op de enquête was aan het begin wat hoger (34), maar later te laag (+- 12) om per kinderdagverblijf voldoende conclusies uit te trekken. Het geeft wel een impressie van de visie van de ouders. Ook is de respons niet gelijkmatig verdeeld over de KDV's. Bij KDV4 is alleen de laatste meting uitgevoerd, hier ontbreken dus gegevens.

Het is mogelijk dat voornamelijk ouders met een uitgesproken mening over wasbare luiers (positief, danwel negatief) hebben gereageerd op de enquête.

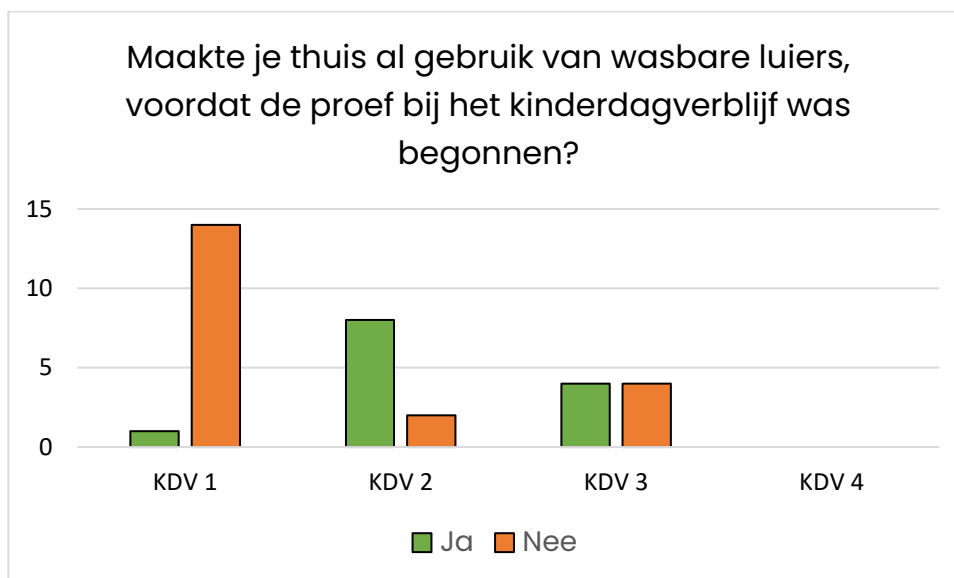

De mening van de ouders over de pilot

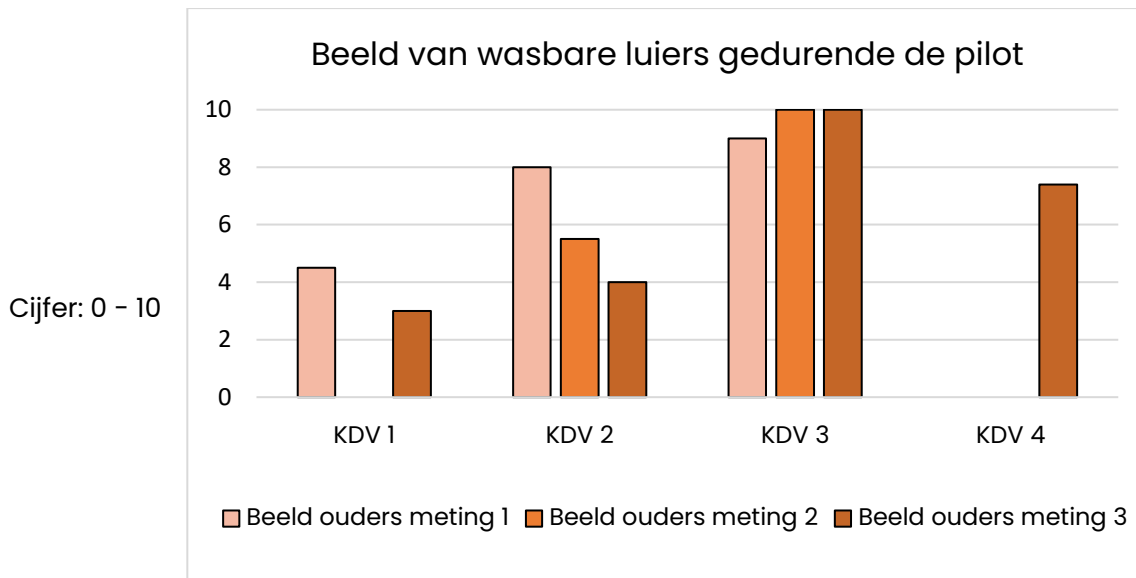

Aantal huidige gebruikers van wasbare luiers

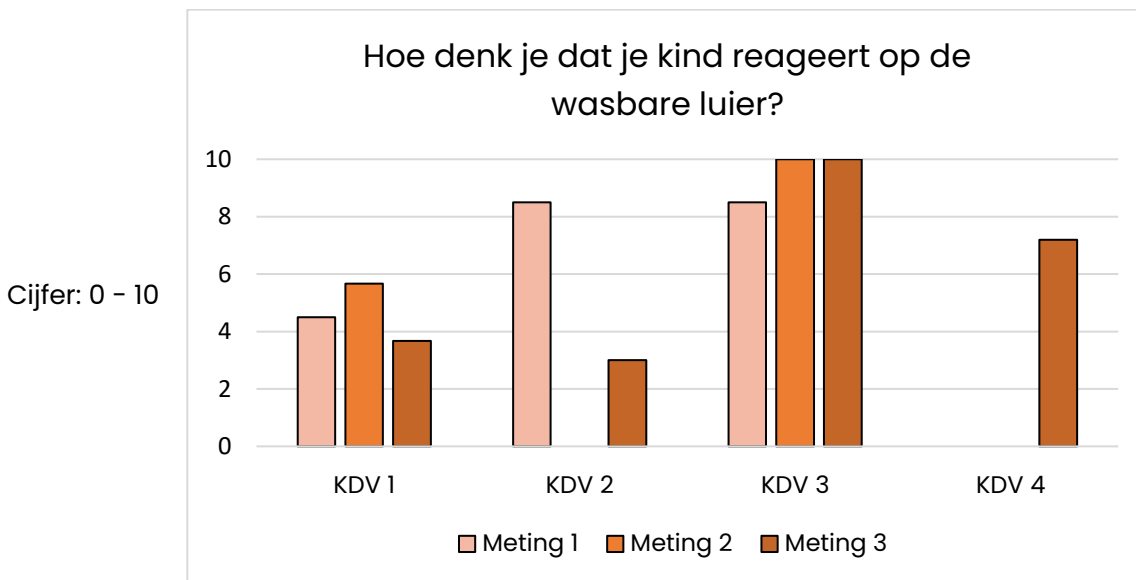
Het verschilt per KDV of ouders thuis al gebruik maken van wasbare luiers voor aanvang van de pilot. Bij KDV 2 zijn er aan het begin al veel gebruikers van wasbare luiers, gevolgd door KDV 3 en KDV 1.

Het beeld van de ouders van de wasbare luiers gedurende de pilot

Reactie van het kind op de wasbare luier gedurende de pilot

Voordelen en nadelen volgens de ouders

Wat zie je als het grootste voordeel van wasbare luiers? (aantal keer genoemd)

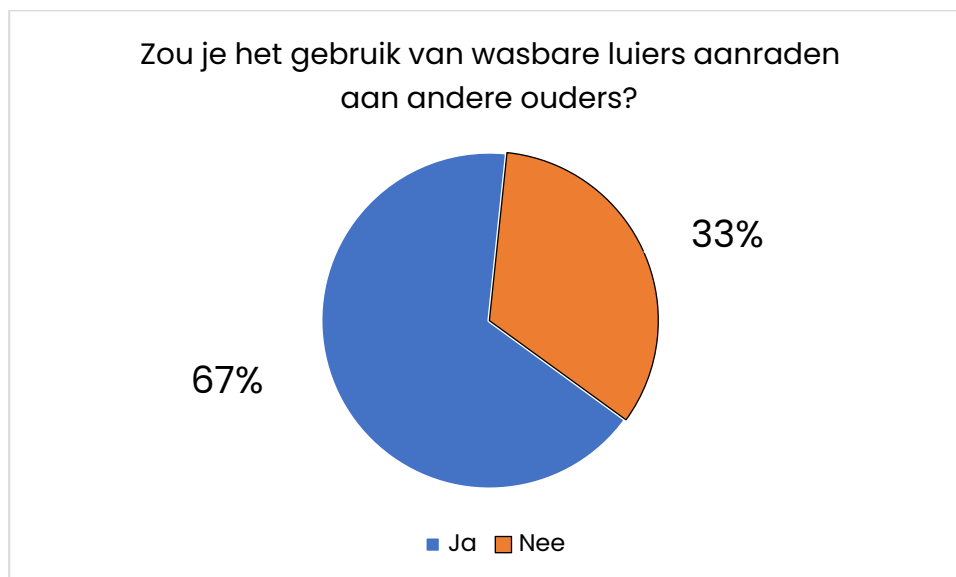
- Duurzaamheid & milieu (9)
- Minder afval / hergebruik (4)
- Kosten (7)
- Eerder zindelijk (5)
- Voorkomen van de zogenaamde 'spuitluier' (2)
- Minder rode billen en irritatie aan de huid (2)
- Beter voor mijn kind (1)
- Niet (1)

Wat zie je als het grootste nadeel van wasbare luiers? (aantal keer genoemd)

- Het wassen (9)
- Meer werk/praktische bezwaren (7)
- Comfort voor het kind (4)
- Hygiëne (2)
- Doorlekken (2)
- Aanschafkosten (2)
- Meer luierslag (2)

Aanbeveling aan andere ouders

Van de respondenten zou 2 van de 3 wasbare luiers aanraden aan andere ouders.

De ouders geven verschillende redenen aan om wasbare luiers wel (te gaan) gebruiken

Waarom heb je besloten om wasbare luiers te gaan gebruiken?

- Goedkoper (4)
- Goed voor het milieu / duurzaamheid (4)
- Beter voor de huid van mijn kind (1)

Waarom ben je van plan thuis ook over te stappen op wasbare luiers?

- Sneller zindelijk (1)

De ouders geven verschillende redenen om niet over te stappen op wasbare luiers

Waarom ben je thuis niet overgestapt op wasbare luiers? (aantal keer genoemd)

- Ruimtegebrek in huis om de luiers na het wassen uit te hangen (4)
- Teveel werk (4)
- Geen kennis/ervaring mee (3)
- Lekt heel vaak (1)
- Geur (1)
- Niet hygiënisch (1)
- Niet praktisch (1)
- Geen interesse (1)

Wanneer zou je de overstap naar wasbare luiers wel maken? (aantal keer genoemd)

- Als ik meer ruimte zou hebben om te wassen/drogen (4)
- Niet (3)
- Als ik het (gratis) kan uitproberen (2)
- Als het niet te ingewikkeld is (2)
- Als het comfortabel is voor mijn kind (2)
- Als ik nog een kleine baby zou hebben (1)
- Als het goedkoper was (1)
- Als het hygiënischer is (1)

Hoofdstuk 5: Aanbevelingen voor kinderdagverblijven

Aanbevelingen voor management/directie van kinderdagverblijven

1. Het gebruik van wasbare luiers kan bijdragen aan een groen en duurzaam imago van het kinderdagverblijf en leidt tot minder afval en op langere termijn tot kostenbesparing
2. Informatievoorziening en draagvlak zijn belangrijk: als het personeel en de ouders niet enthousiast zijn over de overstap, is de kans groter dat de wasbare luier niet als succesvol wordt ervaren.
3. Er zijn verschillende soorten wasbare luiers, vraag informatie op over de verschillende opties en kijk wat past bij jouw doelgroep en bedrijf. Niet iedere wasbare luier is geschikt voor gebruik bij KDV's.
4. Start met één groep als pilot en breid later uit naar andere groepen/locaties.
5. Als de investering een hindernis is: informeer of de gemeente wil bijdragen/ondersteunen bij de aanschaf van wasbare luiers, door middel van een subsidie of lening

Aanbevelingen invoering wasbare luiers

1. De motivatie van het personeel is een belangrijke factor in het slagen van de invoering van wasbare luiers: zorg dat de groepsleiders/pedagogisch medewerkers enthousiast en betrokken zijn
2. Zorg voor goede uitleg voor het werken met de wasbare luiers, bijvoorbeeld door een extern consultant of ervaringsdeskundige die de groepsleiders een training kan geven en vragen kan beantwoorden.
3. Zorg voor een goede voorbereiding op de locatie: denk na over welke materialen er nodig zijn (speciale afvalcontainers, wasmachine, wasbare doekjes) en eventueel een andere inrichting van commodes.
4. Het kost wat tijd om te wennen aan het werken met wasbare luiers: het verschonen kost in het begin wat meer tijd, maar dit gaat uiteindelijk (bijna) net zo snel als met wegwerpluiers
5. In het begin kun je wat hindernissen tegenkomen, bijvoorbeeld met doorlekken, wassen en in communicatie met ouders. Gezamenlijk evalueren en bijsturen is daarom prettig.
6. Het wassen is een extra taak. Sommige kinderdagverblijven in deze pilot hebben een groepsondersteuner betrokken om deze taak op zich te nemen. Of maak, eventueel in samenwerking met andere kinderdagverblijven in de regio, gebruik van een wasservice.

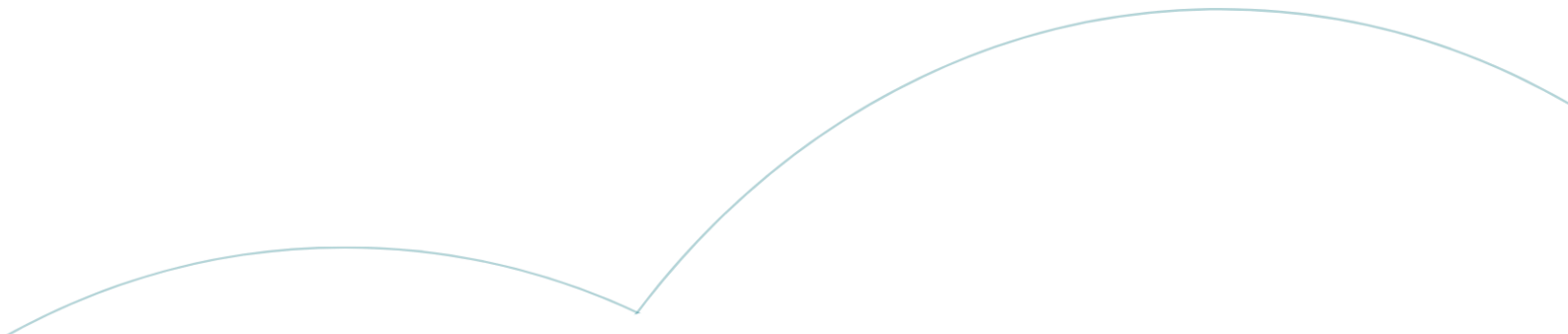
Aanbevelingen met betrekking tot communicatie, imago en draagvlak

1. Om wasbare luiers aantrekkelijker te maken, helpt het om ze meer bekendheid te geven. Zo helpt het om het juiste beeld over het product te geven aan ouders en kinderdagverblijven. Het zijn namelijk niet meer de driekante witte katoenen doeken met grote veiligheidsspelden. Ook vertrouwd raken met het product kan helpen. Daarnaast is

het goed om te informeren over wat er op je afkomt (op het gebied van wassen) en wat je bespaart (milieu, geld).

2. Communicatie met de ouders voorafgaand aan de invoering is belangrijk: waarom kiest het KDV voor wasbare luiers, wat kunnen ze verwachten en wat betekent het voor het kind.
3. Ouders hebben een bepaald beeld bij wasbare luiers. Dit kan sterk verschillen (soms erg positief, soms negatief). Vooroordelen wegnemen kan helpen bij het verkrijgen van draagvlak bij de ouders. Laat bijvoorbeeld ouders die al wasbare luiers gebruiken hun ervaringen delen.

De Natuur en Milieufederaties

Arthur van Schendelstraat 600

3511 MJ Utrecht

info@natuurenmilieufederaties.nl

www.natuurenmilieufederaties.nl

030-256 73 60

Samen voor mooie en
duurzame provincies

